

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXIX. - Štev. 5

T.R.S.T - 8. aprila 1977

150 lir

1. deželni kongres KPI
Furlanije - Julijske krajine
Gledališče Auditorium v Trstu
15., 16. in 17. aprila 1977
Uvodno poročilo:
poslanec Antonino Cuffaro
sekretar deželnega komiteja
Na kongresu bo prisoten tudi
tovariš Adriano Seroni
član osrednjega vodstva KPI

Prvi deželni kongres KPI

Zavihati rokave in priostriti naš skupni napor je naloga,
ki nas bo vezala prihodnja leta

Konec tedna se prične prvi deželni kongres naše partije, ki predstavlja pomemben dogodek v notranjem življenju KPI, predvsem pa gotovo enega izmed najpomembnejših političnih dogodkov naše dežele.

Deželni kongresi so nekaj novega. Vlogo jim je določil na zadnjem vsedržavnem kongresu novi statut, po katerem so kongresi KPI vsaka štiri leta, vendar izmenično tako, da se vsaki dve leti sklicuje deželni kongres, čez dve leti državni in tako naprej. Statut seveda ni uvajal neke kaprice, pač pa je bila čutiti v partiji potreba po preverjanju linije in poglobljanju na omenjenih prostorih, kot so dežele.

CK KPI pa nas je zadnje mesece klical k oblikovanju srednjeročnega programa, ki naj bi postal mobilizacijska sila za premostitev krize in oblikovanje novih političnih odnosov. Naloga, da oblikujejo posamezne kamenčke tega mozaika, pripada deželnim kongresom. Obenem pa bodo ti kongresi morali oblikovati nova deželna vodstva partije, ki ne bodo imela več zgolj koordinacijske vloge usklajevanja politike posameznih pokrajinskih federacij, pač pa bodo predstavljala dejanski način decentralizacije vodenja v partiji in vezni člen med federacijami in osrednjimi organi partije v Rimu.

Čprav s svojimi 26 tisoč člani se ne more primerjati z organizacijami srednje ali severne Italije, KPI v Furlaniji in Julijski krajini daje svojemu deželnemu kongresu velik pomen. Kajti komunisti se soočajo z dvema dogodkoma, ki v negativnem eden, v pozitivnem drugi, vplivajo na bodoči razvoj naših krajev in širšega zaledja. V mislih imamo nujnost obnavljanja ruševin potresene Furlanije in Benečije ter perspektive, ki se našim ljudem odpirajo z osimskim sporazumom med Italijo in Jugoslavijo.

Pokrajinski kongresi partije so že pokazali, kolikšno mesto zavzemata ti dve temi v naših vrstah. Nismo jih "odkrili" sedaj, toda na kongresih se partija trudi, da bi posamezne pojave analizirala in poglobila.

Tako so o obnovi Furlanije razpravljali na vseh pokrajinskih kongresih in ne samo na videmskem. Tržaška federacija se, naprimer, dobro zaveda, da potres sto kilometrov vstran terja združenih naporov in materialnih sredstev tudi in predvsem od tistih, ki jih ujma ni prizadela. Celotni proizvodni sistem naše dežele je treba vpreči v to zgodovinsko nalogo, pri kateri se bo tudi izkazalo, če je sedanji politični razred kos svojim nalogam. Pomislimo samo na vprašanje, ali naj bo obnova porušenega področja statična, ali pa usmerjena v odstranjevanje razlogov, zaradi katerih je Furlanija bila nerazvita pred potresom.

Osimski sporazumi so pa za komuniste trenutek, za katerega so dolgo časa delali in se borili. Na kongresu tržaške KPI so se vsi tovariši strinjali, da je to gotovo ena izmed glavnih tém, čeprav je ne kaže mitizirati do tolikšne mere, ko bi naša

pasivnost utegnila škodovati. Napredne sile so desetletja vztrajno ustvarjale (ne brez protislovnih trenutkov) pogoje, v katerih naj bi se ustvarili pogoji za odkrito in vsestransko sodelovanje med narodi ob na stežaj odprti, vendar nesporni meji. Pri tem so se morale spopasti s silami, ki so se redile pri virih nacionalizma in ne-kulture. Ta spopad ni trajal nekaj dni ali nekaj mesecev, pač pa celo zgodovinsko obdobje po vojni, ko je v ospredju vsakega političnega obrata stalo vprašanje odnosov med tuživečima narodoma. Nobenega dvoma ni, ugotavljajo naši tovariši na kongresih, da je "nacionalni problem" Julijske krajine pogojeval vse politične izbire in jih bo še za dolgo vrsto let.

Tudi sedaj, ko je nasprotovanje osimskim sporazumom kristaliziralo odnose med silami in razredi v Trstu. (Nadaljevanje na 12. strani)

Kongres avtonomne tržaške federacije KPI. Delovno predsedstvo. Povzetek iz uvodnega poročila, ki ga je podal tajnik Rossetti objavljamo na notranjih straneh

Sedmi kongres avtonomne tržaške federacije KPI

Uresničevanje osimskih sporazumov, obnova in razvoj dežele Furlanije-Juljske krajine: prvenstveni napor in naloge tržaških komunistov v boju za novo politično vodstvo v Trstu in v državi

V dneh od 25. do 27. marca je bil v Trstu VII. kongres avtonomne federacije KPI, ki je potekal pod geslom: "Uresničenje osimskih sporazumov, obnova in razvoj dežele Furlanije - Juljske krajine: prvenstveni napor in naloge tržaških komunistov v boju za novo politično vodstvo v Trstu in v državi". Poleg 247 delegatov, ki so bili izvoljeni na sekcijah skupščinah, so se kongresa udeležili tudi številni gostje, predstavniki drugih strank ustavnega loka, zastopniki sindikatov in nekaterih demokratičnih množičnih organizacij. Prisotni so bili tudi predstavniki Zveze komunistov Slovenije kraško - obalne regije, predstavniki Zveze komunistov Hrvaške iz Buj, predsednik deželne sveta Furlanije - Juljske krajine Pittoni in predsednik tržaškega pokrajinskega sveta Ghersi. Osrednje vodstvo KPI je na kongresu zastopal tovariš Anselmo Gouthier.

IZ TAJNIŠKEGA POROČILA

Uvodno poročilo je podal tajnik federacije Giorgio Rossetti. Iz poročila povzemamo naslednje:

Čeprav so problemi, nakazani v geslu kongresa, stalno pred očmi komunistov, menimo, da je poglobljena naloga te skupščine popolno razumevanje in sprejem večjih odgovornosti partije tako na vsedravnici kot na krajevni ravni. Menimo tudi, da je ne le komunistom temveč vsem demokratičnim silam jasno, da se nahajamo v zelo zapletenem političnem položaju, polnim protislovij, ki izhajajo iz težke gospodarske krize in iz zgrešene politike krščansko-demokratske stranke, ki je bila na krmilu države v vsej povojni dobi. Na dan prihajajo tudi posledice podvladja, korupcije in parazitstva. V nekaterih krogih skušajo obstoječo krizo izkoristiti v svoj prid, sedanjost zmedo še bolj poglobiti in zadeti demokratični red v državi. To potrjujejo, med drugim, tudi zelo zaskrbljujoči dogodki in številne provokacije. Preko napadov na KPI skušajo zadeti demokracijo v državi.

Zavest, da sedanja gospodarska kriza prinaša številne nevarnosti, je spošna, vendar pa se vprašujemo, ali se široke ljudske množice, pa tudi naša partija na splošno, v polni meri zavedajo resnosti družbeno-političnega spopada in da je nujno potrebno novo politično vodstvo v državi, v katerem mora biti soudeležen delavski razred, katerega izraz sta komunistična in socialistična partija.

V zadnjih tednih so se dogodile številne in zelo hude provokacije, tako na rimski univerzi, kjer je govoril generalni tajnik CGIL Lama, kot v Bologni, kjer je bil ubit neki študent, v Neaplju in v

drugih krajih. Ti dogodki so pokazali dramatičnost sedanje faze življenja države in ostrino družbenih problemov, npr. problema šolstva, mladine na splošno in javnega reda. Ti in drugi dogodki so opozorili demokratične sile in ljudske množice na strategijo napetosti in na zelo nevarne prevratniške načrte. Ti načrti in provokacije izhajajo, verjetno, iz različnih central. Tega smo se zavedli tudi v Trstu, kjer so se ponovili atentati in kjer je prišlo do političnega tepizma. Tarča atentatov in tepizma so bili, seveda, v prvi vrsti KPI, njeni člani in njeni sedeži pa tudi nekateri drugi sedeži, kot npr. radijska postaja, komisariat policije in šole.

Ni težko spoznati kakšne cilje zasledujejo te provokacije odnosno tisti, ki jih naročajo ali izvajajo. Nekateri se namreč ne morejo sprijazniti z demokracijo, z današnjim ustavnim redom v Italiji, in špekulirajo s krizo, ki ni samo gospodarska temveč tudi politična; špekulirajo z nezadovoljstvom in ga skušajo podpihovati s prevratniškimi gesli. So pa seveda tudi taki, ki bi radi preko zmede zaustavili politični okvir, ki je nastal z volitvami 20. junija, preusmerili na desno en del javnega mnenja, razdrli sedanji politični okvir, če mogoče, z novimi volitvami, ki naj bi, po njihovem, zmanjšale težo KPI in levice ter okrepile pozicije demokristjanov. Zato poudarjamo, da je sleherno dvoumje nedopustno. Skvadrstične metode je delavski razred vselej zavračal, prav tako je zavračal tudi druge manj skvadrstične metode in prevratniška gesla. Tudi danes odločno poudarjamo, da je nujno potrebna jasnost, da je treba onemogočiti provo-

kacije, da je potrebna široka množična mobilizacija. Zato pozivamo tudi policijo, naj vrši svojo dolžnost v obrambi republiške ureditve, za katero je prav delavski razred dal tako velik delež.

Država potrebuje novo politično vodstvo. Danes si ni mogoče zamišljati morebitnega povratka k sredinsko desničarskim usmeritvam. Vsem je jasno, kaj bi lahko pomenila opozicija komunistov in socialistov, to je strank, ki predstavljata veliko večino delavskega razreda in skoraj polovico državljanov. Danes je jasno, da brez komunistov in socialistov ne bi mogla vzdržati nobena vlada in prav zato se tako odločno postavlja problem vlade demokratične enotnosti.

Na mnogih kongresih sekcij pa tudi v drugih javnih debatah so bila postavljena naslednja vprašanja:

1. Zakaj ne povzročimo padec sedanje vlade če že nismo v njej zastopani?

2. Kakšni so rezultati našega napredovanja na parlamentarnih volitvah 20. junija?

3. Kdo je najbolj prizadet zaradi krize in kakšen smisel ima predlog o varčevanju, ki ga zagovarja KPI?

Četudi smo ob raznih prilikah odgovorili na postavljena vprašanja se nam zdi umestno, da o njih spregovorimo tudi na kongresu.

Pri glasovanju o vladi, ki ji predseduje Andreotti, smo se vzdržali zato, ker je dobršen del diskriminacije proti nam odpadel. Prvič v zgodovini je morala demokristjanska vlada uradno računati s KPI. Če ne bi tega storila, ne bi mogla

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kongres avtonomne tržaške federacije KPI. Delni pogled na udeležence

Dohodki in izdatki avtonomne tržaške federacije KPI

Mi pa vztrajamo...

Tudi letos predstavlja Tržaška avtonomna federacija KPI svojo bilanco obračuna za leto 1976 in proračuna za leto 1977. Nikakršna zakonska obveznost, temveč polno izpolnjevanje statuta KPI. Mi smo edina stranka, tudi v Trstu, ki objavlja bilance (tako federacije kot tudi sekcij); ostale stranke se, kljub temu da smo jim mi to priporočili, izmikajo temu, da bi svoje člane in javnost seznanile s svojimi dohodki in izdatki.

Na žalost lahko ponovno trdimo, da je moralizacija javnega življenja (ki poteka tudi preko objavljanja bilanc) še zelo daleč. Četudi so bili zaključki parlamenta glede zadeve Lockheed pozitiven prispevek. Prav gotovo, bi se morali člani ostalih strank — in naj to ne izgleda vmešavanje — bolj potruditi o odnosu do svojih vrhov, da bi se izvedelo, odkod finančna sredstva, ki njihovim strankam omogočajo, da delujejo in da se politično udeležujejo. Brez denarja namreč ni mogoče politično udeleževanje, brez politike pa ni mogoče služiti denarja.

Razen če ne gre za to, da hočejo obdržati potek dohodkov in izdatkov tajejn, ker ne bi mogli primerno skriti določenih skrivnostnih postavk.

Ce je res, da zakon o javnem financiranju strank obvezuje vse stranke, da objavljajo svoje vsedržavne bilance, če je res, da vsi to delajo, je tudi tu ena razlika: samo KPI namreč prireja tiskovno konferenco, na kateri odgovarja na vsa vprašanja časnikarjev tudi na tista najbolj "nevarna".

Na pokrajinski ravni pa je vse skupaj prava gomila. Samo mi vztrajamo in bomo še naprej, vabili ostale politične sile k javni razpravi, na kateri bi demokratičnim strankam lahko vsakdo pogledal v žep.

Tovariši, delavci in vsi državljani bodo lahko, kar se nas zadeva, s pomočjo bilance obračuna na široko razpravljali in primerjali ceno narejenih izbir; poleg tega bodo lahko s pomočjo bilance proračuna spoznali izbire, ki jih hočemo uresničiti v prihodnosti.

Naše sklepe hočemo torej predložiti vedno širšemu in bolj

obveščnemu nadzorstvu javnosti, da bo lahko sodila našo dejavnost; tudi preko zgleada hočemo uveljaviti novo navado v javnem življenju in v življenju strank.

Tako bomo uveljavili sposobnost delovanja stranke na vladi in v boju stranke, ki zagotavlja sklepom finančne politike močno demokratično prisotnost in ki osredotoča svoj način političnega udeleževanja na samofinanciranju kot premisi za gospodarsko avtonomijo, ki je edino jamstvo za politično avtonomijo.

V letu 1976 smo v tej smeri dosegli velike rezultate, predvsem kar se tiče rednih dohodkov (kvote članarin, prispevki za tisk, prispevki simpatizerjev, prispevki 2 parlamentarcev, 4 deželnih svetovalcev, pokrajinskih in občinskih svetovalcev, svetovalcev v raznih javnih ustanovah).

Vendar niso bili ti pomembni dosežki, ki se bližajo ciljem, ki smo si jih zastavili lani s triletnim načrtom za obdobje 1977-79, zadostni, da bi krili vse naše izdatke. Bilanco leta 1976 zaključujemo s primanjkljajem 4.872.985 lir. Vzrok temu pa je močam porast stroškov zaradi inflacijskega procesa.

Naše trdne obveze za leto 1977 so torej take: poprečna članarina 8.000 lir na člana, kar 50 milijonov lir prispevkov za "L'Unità" in za "Delo", vsaj 4 milijone lir prispevkov simpatizerjev, vsaj 10 milijonov lir prispevkov za volitve.

Vendar moramo in bomo morali pripisati zaslugo, da nam je uspelo in da nam bo uspelo zadržati primanjkljaj, predvsem neprecenljivemu doprinosu prostovoljnega dela stotin in stotin tovarišev, ki v sekcijah in v federaciji žrtvujejo svoj prosti čas, počitnice ali dopust za politično aktivnost partije; zaradi večjih obvez, povečane odgovornosti, večjega zaupanja italijanskih in slovenskih državljanov, so dali stranki tudi 20. junij.

Zaupanje je jamstvo pravilne politike, čistih rok, jamstvo za bitko, ki teži k sanaciji in k obnovi države in Trsta.

Avtonomna tržaška federacija KPI

DOHODKI

Obračun 1976 Proračun 1977

Članarina (poprečna na člana 6.126 lir - proračun 1977 8.000 lir)	41.473.400	54.152.000
Prispevki za komunistični tisk	42.896.903	50.000.000
Prispevki simpatizerjev KPI	543.000	4.000.000
Od vodstva za javno financiranje vključno s kvoto dveh tržaških parlamentarcev	16.304.600	19.500.000
Vplačila štirih deželnih svetovalcev iz Trsta	7.656.000	10.218.000
Vplačila izvoljenih tovarišev ali poverjenih v javnih ustanovah in raznih manjših ustanovah	10.373.535	13.000.000
Od deželnega odbora in sekcij za prostore in sedeže	2.504.000	2.600.000
Prispevki za rekreativne pobude	782.500	1.000.000
Od vodstva za posebne pobude za okrepitev in razvoj	650.000	650.000
Centralni prispevki za šole in tečaje	739.000	3.000.000
Prispevki za volitve (vključno s skrutinatorji)	20.557.604	10.000.000
Razno	1.977.725	3.000.000
Naročnine za L'Unità, Rinnascita i.t.d.	7.464.925	9.300.000
SKUPNO	153.922.192	180.420.000

IZDATKI

Obračun 1976 Proračun 1977

Članarine: kvota za sekcije	8.005.610	10.559.640
Članarine: kvota za vodstvo	6.143.490	9.068.000
Članarina: kvota za deželni odbor	—	467.050
Prispevki za komunistični tisk: kvota za sekcije	5.143.650	8.000.000
Prispevki za komunistični tisk: kvota za vodstvo	5.218.002	7.875.000
Prispevki za komunistični tisk: kvota za deželni odbor	—	300.000
Prispevki simpatizerjev KPI: kvota za sekcije	488.700	2.000.000
Prispevki simpatizerjev KPI: kvota za vodstvo	—	640.000
Prispevki simpatizerjev KPI: kvota za deželni odbor	—	120.000
Dejavnost delovnih komisij - plače - honorarji in stroški za zdravstveno in socialno oskrbo	53.337.542	65.400.000
Organizacijski izdatki	7.677.385	7.000.000
Izdatki za propagando	12.920.947	17.300.000
Splošni izdatki in ekonomat	16.468.793	17.039.310
Prispevki za mladinsko federacijo za dejavnost in pobude	3.764.436	4.000.000
Šole in tečaji ter vzgojna dejavnost	3.445.250	3.500.000
Sklad za odpravnine	3.000.000	5.000.000
Sklad za zavarovalnine	2.303.528	500.000
Prispevki za demokratične in množične pobude	1.865.818	1.500.000
Kulturno - rekreativni centri	686.518	1.000.000
Solidarnostni prispevki	268.020	500.000
Volilni izdatki	18.668.857	8.000.000
Volilni prispevki: kvota za sekcije	2.414.175	2.000.000
Naročnine za L'Unità, Rinnascita itd.	6.949.455	8.650.000
SKUPNO	158.795.177	180.420.000

SEDMI KONGRES

(Nadaljevanje z 2. strani)

vzdržati, kakor ne bi mogla vzdržati niti drugačna vlada. Ponovno bi se odprla parlamentarna kriza, kar si zavrlo tudi prizadevanja za premostitev gospodarske krize. Stališče KPI je bilo torej odgovorno stališče. Z vzdržanjem ob glasovanju o sedanji vladi — četudi smo menili, da ne ustreza obsoječi stvarnosti — je parlament lahko ponovno začel delovati. To pa ne pomeni, da smo razsodniki položaja, tudi zato ne, ker eno je vladati, drugo pa nadzorovati, imeti možnost popravljati ali v skrajnem primeru blokirati ukrepe, ki ne ustrezajo stvarnosti.

V obdobju po imenovanju sedanje vlade se je položaj v marsičem spremenil, zato danes odločneje poudarjamo, da je treba iti naprej, da je treba preiti k vladi demokratične enotnosti. Toda določene sile mislijo drugače, ciljajo na desno, kar smo lahko ugotovili tudi pred nekaj tedni, ko se je obnovila strategija napetosti. Politični problem, ki se danes postavlja pred nas vsekakor ni ta, da naj sprejemamo izsiljevanje ali da blokiramo zadržanje do Andreottijeve vlade, temveč da se gibljemo tako, da bodo prevladale zahteve, ki jih postavlja delavski razred in ne tiste zahteve, ki prihajajo iz vrst reakcionarnih sil. Pred nami je sedaj samo ena izbira: pot enotnega boja in ljudske mobilizacije, ki naj izsili ustanovitev takega državnega vodstva, ki bo sposobno dati pravilen odgovor. Vsekakor pa bi bilo napačno, če bi prezrli, kar je bilo doseženo v zadnjih mesecih.

Kakšen smisel ima predlog o varčevanju, ki ga zagovarja KPI? Ali je pravilno, da delavski razred nosi največje breme krize, ki je ni povzročil?

Obseg in teža krize sta tako velika, da predstavljata nevarnost za avtonomijo države, ogražata njeno kolokacijo v mednarodnem okviru pa tudi trdnost same demokratične ureditve. Obstaja nevarnost splošnega nazadovanja, ne le gospodarskega. Tudi delavski razred je izpostavljen hudim nevarnostim. In prav zato ne moremo in ne smemo stati ob oknu kot opazovalci. Zavzemati se moramo zato, da se stvari spremenijo, da se država reši, da ozdravi, da napreduje. To je naloga delavskega razreda, ki se točno zaveda, da stari red ni sposoben doseči nobene vrste združitve družbe in nakazati nobene poti, ki bi vodila naprej.

V tajniškem poročilu je tudi beseda o pluralizmu in "oporečništvu". V njem je rečeno:

— Postavlja se vprašanje: ali je mogoče, da bi delavski razred hegemonsko združil različne stopnje in težnje ter pri tem spoštoval pravila pluralizma?

Ne od danes temveč že mnogo časa se komunisti zavedamo, da imajo politična in idejna izražanja neko nujnost, da izražajo težnje in zavest sil, ki so zastopane v družbi. Zato menimo, da je bistveno važno spoštovanje pluralizma, ki pa ne sme biti zgolj formalno. Vendar pripominjamo, in to je bilo poudarjeno tudi v odprti debati v reviji "Rinascita", da pluralizem ni igra brez konca temveč nadaljevanje soočanja, odkritih, tudi ostrih spopadov med različnimi

koncepcijami, med različnimi zgodovinskimi cilji.

To osnovno prepričanje navdihuje tudi naše zadržanje glede "oporečništva" v nekaterih socialističnih deželah. Naša zgodovina, zgodovina delavskega razreda naše države nas vodita h kritičnemu ocenjevanju določenih ukrepov proti "oporečnikom" v nekaterih socialističnih deželah. V Italiji je prav delavski razred nosilec demokracije, njene obrambe in njenega razvoja svoboščin in demokratičnih pravic. Ali naj se potemtakem poslužujemo dveh meril četudi upoštevamo velike razlike med socialistično in kapitalistično družbo? Jasno je, da se ni mogoče posluževati dveh meril, toliko manj, ker je socializem tisti, ki jamči najširšo svobodo in torej tudi svobodno izražanje.

Toda vzporedno s kritičnim ocenjevanjem ukrepov proti "oporečnikom" v nekaterih socialističnih deželah, priznavamo, da je bil v teh deželah storjen velik korak naprej, da vsi državljani lahko delajo, da dostojno živijo, da je zagotovljena zaščita otrok, da je preskrbljeno za starčke, urejena zdravstvena oskrba. Vemo tudi kako velik delež so te dežele prispevale in ga še prispevajo za stvar miru; koliko žrtev je Sovjetska zveza imela v boju za poraz nacifašizma, v kolikšni meri je pomagala v bojih za osvoboditev številnih dežel izpod kolonialnega jarma. Toda prav zato, ker je vse to res, ker je stvarnost socialističnega sveta solidna in je deležna širokega notranjega odobravanja in mednarodne solidarnosti delavskih množic vsega sveta, težko razumemo zaskrbljenost in ne moremo odobravati ukrepov proti tistim, ki zatevajo nove možnosti izražanja, soočanja in gibanja.

Poglavje zase je v tajniškem poročilu namejeno vprašanjem dežele Furlanije - Julijske krajine. (Pri tem poglavju se tokrat ne bomo ustavljali, saj bo v kratkem deželni kongres partije, na katerem bodo vprašanja dežele podrobneje analizirana).

Gospodarski in politični položaj Trsta. Iz tega poglavja povzemamo naslednje:

— Značilnosti gospodarske krize, ki je prizadela Trst, in poti za izhod iz te krize so enake vsedravnim. Danes je bolj kot kdaj koli prej pozitivna rešitev odprtih vprašanj odvisna od vsedravnosti stvarnosti in torej od bojev celotnega italijanskega delavskega gibanja. Vendar pa so v Trstu odprta še nekatera druga specifična vprašanja, npr. vprašanje slovenske narodnostne manjšine in vprašanje mednarodne kooperacije. Pozitivna rešitev vprašanja slovenske manjšine bi bila v prid demokraciji in torej vsej državi mednarodna gospodarska kooperacija bo lahko služila za zgled tudi drugim državam, bo potrdila, da je možno tovrstno sodelovanje med državami z različno družbeno ureditvijo.

Zato poudarjamo, da je utopistično pa tudi strumentalno mnenje nekaterih tržaških krogov, češ, naše probleme sami lahko rešimo, neglede na to, kaj se dogaja v drugih predelih Italije. Trst ni nek osamljen otok temveč mesto, ki je tesno povezano z Italijo in Evropo in potrebuje tako Italijo kot Evropo za to da živi in se razvija. Tržaška industrija je tako kot vsa

italijanska industrija odvisna od surovin, ki prihajajo iz tujine.

Med činitelje, ki so tržaško stvarnost še bolj zaostri, spada tudi dejstvo, da ni prišlo do obljubljenega posega državnih soudeležb za obnovo in okrepitev obstoječih industrijskih struktur, medtem ko veliki monopoli nadaljujejo, brez predsodkov, svojo politiko. V tem primeru je zlasti značilna nedavna ločitev med FIAT in GMT (tovarno velikih motorjev), kar je osvetlilo vznemirljiva ozadja in odgovornosti.

Že več let se zmanjšuje število delovnih mest, obstaja pa nevarnost da bodo nekatera podjetja prenehala delovati. Seznam teh podjetij se čedalje večja (Bloch, CMI, Gaslini, Dreher, Durissimi, Socomar, razna gradbena podjetja). Tudi glede GMT so odprta vprašanja; v negotovem položaju sta tudi Telettra in Tržaški arzenal - San Marco.

Število delovnih ur, ki jih izplačuje dopolnilna blagajna je v letu 1976 doseglo številko 1.289.523 na industrijskem sektorju in 430.000 v gradbeništvu torej kar 500.000 več kot eno leto prej.

Število zaposlenih čedalje upada. Leta 1964 je bilo v industriji zaposlenih 44.000 oseb, leta 1973 jih je bilo 41.200, danes pa jih je 37.000 (med temi so vštet tudi nameščenci prometne službe). Nameščencev javnih služb, denarnih zavodov in zavarovalnic je okrog 30.000, v trgovini pa je zaposlenih okrog 18.000 oseb. Iz tega izhaja, da se v Trstu krepiti terciarna služba, medtem ko se industrijska dejavnost zmanjšuje.

Nadaljnje poglavje poročila govori o osimskih sporazumih. Že na samem začetku poudarja, da je KPI pozitivno ocenila te sporazume in dodaja: "če je treba kaj v zvezi s sporazumi pripomniti je to, da smo morali nanje predolgo čakati. Mimo odmeva, ki ga imajo ti sporazumi, tako v mednarodnem kot v državnem okviru, lahko rečemo, da se bo, končno, Trst začel normalizirati".

Poročilo zatem obširno obravnava položaj, ki naj bi nastal po uveljavitvi osimskih dogovorov. Med drugim ugotavlja, da bi bilo napačno, če bi mislili, da bo sedaj vse steklo, da bo predvidena industrijska cona omogočila odpravo vseh aspektov obstoječe krize. Zgrešeno bi bilo, če bi ne govorili več o industriji na področju Žavelj, če bi zanemarili borbo za oktepitev infrastruktur. Želimo da bi se tisti deli sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, ki govorijo o kooperaciji, čimprej uresničili.

Ko poročilo govori o podpisih za ustanovitev integralne proste cone pravi med drugim, da so pobudniki akcije zasledovali predvsem dva cilja: zakasnit ali blokirati ratifikacijo osimskih sporazumom in doseči morebitno razdvojenost.

Poročilo zatem obravnava sedanji politični položaj v Trstu. Med drugim pravi: "Ne da bi kakor koli poskušali strumentalizirati obsoječi položaj, lahko podčrtamo, da je politika, ki jo je vodila krščansko demokratska stranka, mnogo pripomogla k ustvaritvi obstoječega nevzdržnega položaja. Ta politika je hromila mesto in njegove aktivne sile, po drugi strani pa je favorizirala parazitstvo.

SEDMI KONGRES

(Nadaljevanje s 4. strani)

Seveda so za to soodgovorni tudi zavezniki demokristjanov".

"Volilni rezultati 20. junija 1976, na katerih se je KPI na Tržaškem povzpela do 29 odst. glasov, so potrdili napredovanje, ki se je začelo že na volitvah leta 1973 in nato na junijskih volitvah leta 1975".

"Nastal je torej nov prostor med političnimi silami, nastala je možnost novega načina dialogiranja in soočanja. Levi center je propadel in je danes le še stvar preteklosti. Ustvarili so se novi pogoji za sodelovanje s tovariši socialisti. Z njimi danes tesno sodelujemo v vseh krajevnih ustanovah. Na tej poti hočemo nadaljevati.

Prvič v zgodovini ima tržaška pokrajina levičarsko upravo, četudi ni podprta ob večini. Leve uprave so tudi v vseh manjših občinah na Tržaškem. Krščanska demokracija se je obdržala na oblasti samo v tržaški občini, seveda nima potrebne večine.

Ko poročilo obravnava položaj Slovencev v Italiji pravi med drugim naslednje:

— Na tem področju je možno razviti in uveljaviti temeljna načela demokracije. Mislimo na priznanje pravic slovenske manjšine v Italiji in na ustvaritev političnih, socialnih in ekonomskih pogojev, ki naj narodnostni manjšini zagamčijo vsestranski razvoj, kulturno vitalnost in sodelovanje z italijansko večino, ne da bi to pomenilo kakršno koli obliko asimiliranja ali raznarodovanja. Zgodovina in tradicije slovenske narodnostne skupnosti, ki živi v Italiji, še niso deležne tistega priznanja, ki jim gre, to pa zato ker niso priznane niti osnovne pravice Slovencev. Italijanska večina še ne pozna kulturnega bogastva slovenske manjšine.

Zanimanje za predstavo Cankarjevega Idealista v Tržaškem stalnem gledališču in za Merkujevo opero Kačji pastir v gledališču Verdi je bilo veliko. Tudi uspeh in bil velik in potrjuje, kako plodno in spodbudno je tovrstno posredovanje v kraju, kjer se prepletata dva različni kulturni. Ne da bi kakor koli zmanjševali pomen teh predstav, lahko rečemo, da vidimo v njih samo epizodičen značaj, kajti dejstvo je, da je bilo treba nanje čakati mnogo časa. Dejstvo je, da so po dvajsetih letih fašizma, ko je bil raznarodovalni namen javno proglašen, Slovenci v Furlaniji-Juljski krajini trideset let živeli v republiki, katere ustava načelno jamči vse pravice narodnostnim manjšinam. Dejstvo je tudi, da je konkretna praksa vlad, ki so si sledile v teh tridesetih letih in politika sil, ki so bile izraz vlad na krajevni ravni, bila v navzkrižju z določili ustave. Te sile ne le da niso priznavale pravic manjšinam temveč so na več ali manj odkrit način delovale v smeri raznarodovanja. To se je še posebej izkazovalo v Beneški Sloveniji, pa tudi drugje.

Pomanjkanje zaščite Slovencev v Italiji je po ratifikaciji osimskih sporazumov postalo nevzdržno. Propadel je tudi zadnji lažni alibi demokristjanov, da ne bi izpolnili te obveznosti. Pri tem poudarja-

mo, da se nam zdi važno že to, da je italijanska vlada sprejela priporočilo komunistov, socialistov in neodvisne leve, da v določenem roku izdela ter predloži v odobritev globalni zakon o Slovincih. Toda na zagotovilo samo se ne smemo preveč zanašati. Tudi v tem primeru je budnost nujno potrebna. Se naprej moramo zahtevati sprejem globalnega zakona o pravicah Slovencev. V sedanji fazi mora naša partija ne le podpirati to zahtevo temveč ji dati svoj konkretno podporo. Za to so še posebej poklicane slovenke sekcije partije. KPI mora čimprej ažurnirati svoj zakonski predlog ter ga predložiti parlamentu.

Problemi partije. Pred partijo stoje nove odgovorne naloge. Obstoječa kriza grozi ne le sedanjemu vodilnemu razredu temveč tudi delavskemu razredu. Ali bomo uspeli? Ali bomo vzdržali?

Doslej smo vzdržali. Tudi številčno je partija močnejša. V obdobju 1975-77 se je na novo vpisalo v partijo 1446 tovarišev, kar pomeni, da se je članstvo prenovilo v višini ene tretine. Vendar pa je treba upoštevati dejstvo, da smo med tem časom izgubili mnogo tovarišev.

Tudi v finančnem pogledu je partija napredovala. Poprečje članarine je leta 1975 znašalo 4.544 lir, lani je znašalo 6.183 lir, letošnji cilj pa je 8.000 lir. V kampanji za tisk smo leta 1976 zbrali 42.896.000 lir, lani smo zbrali 8.700.000 lir več.

Tudi v pogledu glasov na volitvah smo napredovali.

Okrepilo se je sodelovanje med našo federacijo in kraško-obalno in istrsko regijo Zveze komunistov Jugoslavije. Razvijajo se tudi plodni odnosi na področju krajevnih ustanov.

Danes so razmere v marsikaterem

pogledu drugačne od razmer prejšnjih let. Zato, se mora partija temu primerno razvijati. Biti mora partija bojev in oblasti. Teorija se ne sme nikoli ločevati od prakse. Nujno potrebno je, da na vsak problem, ki se pojavi, najdemo ustrezen odgovor.

Na slovenskem področju mora biti partija vedno bolj močan element. Slovenske sekcije se morajo v večji meri prilagoditi stvarnosti, odpraviti morajo sleherni pojav zapiranja, zasledovati in ustvariti je treba nadaljna zavezništva. Soočanja s stvarnostjo bodo omogočila večje spoznavanje slovenske zgodovine in kulture, kar je potrebno tudi za pridobitev večje solidarnosti.

Na koncu obsežnega tajniškega poročila je še beseda o volitvah, ki bodo jeseni v Trstu. To bodo prve (občinske) volitve po Osimu, zato bo njih pomen presegal krajevni okvir. Zato se bo treba na te volitve pravočasno pripraviti. Imamo 6.700 članov in 65.000 glasov. S primerjavo teh števil se ne moremo zadovoljiti, zato pa moramo še bolj intenzivno delati, da se bo ta primerjava spremenila, seveda na boljše.

ZAHVALA

Tovarišica Marija Bernetič - Marina se zahvaljuje vsem, ki so se je spomnili ob njenem 75. rojstnem dnevu. Še posebej se zahvaljuje osrednjemu vodstvu KPI, predsedniku Luigiju Longu, sekretarju Enricu Berlinguerju, tovarišem Amendoli, Terraciniju in Valenziju, deželnemu komiteju, tržaški federaciji in sekcijam partije, tov. Vidaliju, Rossettiju, Škerku in Jelki Gerbec, deželnim in pokrajnskim organizacijam ANPI, ANPPIA in UDI.

Krožek za družbene in politične vede "Pinko Tomažič" v Trstu je priredil predavanje o zgodovini Komunistične partije Slovenije. Govoril je zgodovinar France Filipič. Predavanje se je uvrstilo v vrsto pobud ob 40-letnici KP Slovenije in Titovega prihoda na vodstvo KP Jugoslavije. Predavatelj je zelo jasno opisal položaj, v katerem je nastala KPS, kakor tudi položaj KPJ pred in po prihodu Tita na vodilni položaj

Končana zasedba slovenskih šol v Trstu

Zahteve dijakov

Ob zaključku zasedbe slovenskih višjih srednjih šol v Trstu je koordinacijski odbor dijakov objavil naslednji dokument:

— Dijaško gibanje se je izkazalo kot nova in važna resničnost v zgodovini zadnjih let. V okviru tega boja se je razvilo tudi slovensko dijaško gibanje, ki je po zasedbi leta 1970 doživelo precejšen zastoj. Pomemben dosežek naše zasedbe predstavlja dejstvo, da smo se znali med seboj povezati, enotno nastopiti za skupen cilj, ki smo ga vsi čutili in ki je res izražal naše potrebe. Postavili smo si torej trdne temelje, na katerih se da z združenimi močmi graditi. Da bi ohranili naše stike in da bi naše sodelovanje prineslo konkretne sadove, smo predlagali nekaj oblik skupnega dela. V prvi vrsti poudarjamo, da bi nam morali biti šolski prostori na razpolago tudi v popoldanskih urah. Tako bi lahko spontano nastajale študijske skupine, krožki in športna srečanja. Konkretna pobuda za skupinsko delo je bil naš dijaški list, ki naj bi ga upravljali dijaki sami in ki naj bi izražal naše težnje. V šolskih prostorih bi se morali dijaki sestajati in imeti, zakaj ne, tudi družabna srečanja.

Od nas je odvisno, kako bomo znali to, kar smo dosegli, vključiti tudi v vsakdanji pouk. Da lahko to uresničimo, moramo vzpostaviti nove odnose s profesorji. Priti mora do medsebojnega sodelovanja. Da bo dijak po končani šoli postal aktiven član družbe in se uveljavil v delovnem svetu, je treba spremeniti dosedanja sistem pouka. Dijak namreč sedaj pasivno sprejema to, kar mu profesorji podajajo, in akritično povzema njihovo ideologijo. Podatke, to je goli nacionalizem, samo sprejema. Nima možnosti, da bi dejstva sam presojal in, kar je pri tem najvažnejše, podajal svoje sodbe ter razvijal kritičnost. Mislimo, da je napačno tudi dejstvo, da ima dijak na razpolago le en učbenik za vsak posamezen predmet, ki ga v bistvu izbere profesorski zbor. Zaradi tega ne more razne vire med seboj primerjati in si ustvariti svoj pogled na zgodovinsko dogajanje, na razvoj filozofije itd. Za učinkovito spremembo starega načina poučevanja je potrebno, da vse šolske komponente, to je dijaki, profesorji in starši, izdelujemo učni program in izbiramo učbenike. Pri tem je treba tudi obsojati nepovezanost med posameznimi predmeti bodisi humanističnega kot zgodovinskega in znanstvenega značaja, ki sestavljajo pravzaprav celoto. Potrebno bi bilo, da bi profesorji teh predmetov med poučevanjem sodelovali in pripomogli k ustvarjanju pravega medpredmetnega pouka. Le tako bomo namesto fragmentarnih podatkov dobili res tako podlago, ki bo predstavljala vsaj osnovno splošno kulturo. Ker se dijak po končani nižji srednji šoli še ne more odločiti za točne smernice nadaljnega študija, se strinjamo z zakonskimi predlogi za šolsko reformo, ki predlagajo bienij splošnega značaja ter

nadaljni trienij, ki naj bi se delil v 4 smernice:

- a) znanstveno smernico (matematične, fizične, kemijske in biološke vede)
- b) socialno, politično, ekonomsko smernico
- c) zgodovinsko, filološko smernico
- č) umetnostno smernico.

Seveda pa se morata s šolsko strukturo skupno z dijaki razvijati tudi ostali dve šolski komponenti, ki ju sestavljajo starši in profesorji. Kar se tiče naših šol smo se med zasedbo starši in dijaki precej močno povezali. Seveda si bomo morali zdaj prizadevati zato, da bomo ostali združeni, še več dela od strani vseh pa bo zahteval boj, s katerim bomo morali doseči enotnost še s profesorji, ki so se ob zasebi izkazali nepripravljene za sodelovanje. Potrebno bi bilo, da bi predstavniki dijakov in staršev ter profesorski zbor zadobili drugačno vlogo. Razredni sveti naj bi se sestajali ne le iz gole formalnosti in po strogih shemah, ampak iz potrebe. Sodelovali naj bi ne le predstavniki, ampak vsi zainteresirani. Doslej namreč starši sploh niso bili povezani, predstavniki: bodisi dijakov kot staršev pa so zastopali zame sebe.

Poglavje zase predstavlja naša zahteva po samoupravljanju urah, ki so jih že uvedli na nekaterih italijanskih šolah. Po pooblaščenih odlokih imamo pravico do 6 ur skupnega zborovanja mesečno. Predlagamo, da bi 3 ure spremenili v samoupravljane ure. Razdelili bi se v skupine, ki bi same ali s sodelovanjem kakega zunanjega predavatelja proučevale probleme, ki dijake res zanimajo. Tako bi samoupravljane ure pripomogle k vključevanju več dijakov v naše gibanje in k povezavi šole z javnostjo.

Obenem z notranjim sodelovanjem

vseh šolskih komponent se morajo pač konkretno pozanimati za probleme naše šole tudi vse ostale družbene organizacije in ustanove. Saj se problem slovenske šole ne tiče le ožjega kroga, ampak sega v širšo manjšinsko problematiko. Šola je v okviru manjšine zelo pomemben dejavnik in bi zato morala gojiti stike z vsemi slovenskimi organizacijami, ustanovami, društvi in manjšinskim življenjem sploh. Zasedba je pomenila korak naprej tudi v tem smislu. V okviru te smo namreč priredili srečanje s predstavniki raznih strank, sindikatov (tudi Sindikata slovenske šole), SKGZ in SSG. Pomembno je, da so nam te organizacije izkazale svojo solidarnost. Vendar pa je treba povezanost ohraniti in začeti s sodelovanjem, ki naj bi pripeljalo do konkretnih ciljev. Eden izmed teh naj bi bila avtonomija slovenske šole, ki je bila doslej le geslo in v analizo katere se ni še poglobila nobena šolska komponenta. Dejstvo je, da je naša šola slaba kopija italijanske in se razlikuje od nje samo po učnem jeziku. Programi pa bi morali ustrezati našim kulturnim in zgodovinskim razmeram. Naša manjšina ima namreč kulturo in tradicije, ki se razlikujejo od italijanskih. Posluževati bi se morali izvornih učbenikov. Morali bi tudi imeti stike s šolami v matični domovini. Nobena politična meja ne sme namreč ovirati sodelovanja med šolami iste narodnosti. Zato potrebujemo upravni organ, ki nam bi zagotavljal popolno avtonomijo. V tem bi morale delovati ne le notranje šolske komponente, kakor predlagajo pooblaščenici odloki, ampak vse javne ustanove v okviru naše manjšine.

Seveda ne sežejo v splošno manjšinsko problematiko samo vprašanja slovenske šole, ampak tudi problemi slovenskih univerzitetnih študentov. Zato smo sklenili povezati se tudi z njimi. Na srečanju, ki smo ga z njimi imeli, smo proučili naše skupne probleme in smernice nadaljnega združenega boja, s katerim jih bomo lahko rešili.

Seveda je potrebno, da se za svoje pravice slovenski dijaki ne borimo sami.

Med okupacijo višjih srednjih šol v Trstu so dijaki razpravljali o pereh vprašanjih slovenskega šolstva in o drugih aktualnih vprašanjih

ZAHTEVE DIJAKOV

(Nadaljevanje s 6. strani)

Če hočemo voditi res uspešnem boj, se moramo povezati z italijanskim dijaškim gibanjem. Na srečanjih, ki smo jih imeli s predstavniki italijanskih višjih srednjih šol, smo spoznali, da so ti pripravljene sodelovati z nami, če jih seznanimo z našimi vprašanji.

Skratka: zasedba je pomenila velik korak naprej v razvoju slovenskega dijaškega gibanja. Izkazali smo se za pomembno komponento v okviru naše šole. Dokazali smo našo enotnost. Naš združeni boj pa se bo moral še nadaljevati in vključiti tudi ostale šolske komponente. Tako se ne bo razvilo samo naše dijaško gibanje, ampak bo napredovala tudi slovenska šola.

Koordinacijski odbor dijakov
slovenskih višjih srednjih šol
v Trstu

Slovenski dijaki na enotni manifestaciji v Trstu

Izjava profesorskega zbor

Tajništvo državnega liceja "France Prešeren" v Trstu nam je poslalo naslednjo izjavo profesorskega zbora:

— Profesorski zbor slovenskega državnega liceja "France Prešeren" v Trstu čuti dolžnost, da po končani zasedbi slovenskih višjih srednjih šol — Znanstvenega in klasičnega liceja, Učiteljskega, Trgovske akademije in Strokovne šole — izoblikuje lastno oceno tega dogodka in s to oceno seznaniti v prvi vrsti starše naših dijakov in v drugi vrsti ostalo slovensko javnost.

Tej oceni se ne more izogniti ne samo zaradi izrednosti in odmevnosti samega dogodka, ampak tudi zato, ker so se vsa dejanja zasedbe odigrala v treh nadstropjih našega zavoda in tudi zapustila v njih svoje sledove.

Profesorski zbor hoče uvodoma poudariti, da se njegova ocena na krije s tistim klišejem, ki so ga o dogodku skušala prikazati slovenska javna občila.

1) Tako imenovano "nujnost" zasedbe ne moremo oceniti drugače kot krilatico. Proti zasedbi namreč prvotno ni bilo samo slovensko Učiteljske, proti niso bili samo vsi trije maturantski razredi na Znanstvenem in klasičnem liceju, proti niso bili samo mnogi dijaki in večina staršev, saj so se na sestanku od približno tridesetih prisotnih staršev javno izrekli za zasedbo samo štirje. Vse do predvečera so bile proti zasedbi vse — ponavljamo vse politične platforme, ki se odražajo v slovenski narodni skupnosti na Tržaškem. Že iz teh suhih dejstev je mogoče sklepati, da v takšnem trenutku ni bilo ne nevzdržnih objektivnih ne psiholoških razlogov za akcijo, ki je za pol meseca ohromila pouk na štirih slovenskih ustanovah. Zasedbo je torej oceniti kot odmev akcije italijanskega dijaštva proti Malfattijevi reformi in ponekod celo proti osimskem sporazumu.

2) Da so ista slovenska politična predstavništva, ki so bila do predvečera

proti zasedbi, takoj po zasedbi — in v tem jim je sledil Sindikat slovenske šole — začela tekrovati v vdanem romanju na vrdelski grič in razglašati nujnost zasedbe, je nenačelnost, vredna Cankarjeve farse.

3) Dijaki so skušali utemeljiti zasedbo z vrsto zahtev, s katerimi se samoumevno strinja vsak Slovenec. Toda ta deklarirana idejna nadstavba zgubi dokaj svoje prepričljivosti ob neizpodbitnem dejstvu, da je zasedba pomenila tudi vdor tujega huliganskega duha in sloga, ki nas razen v jezikovno in miselno peha še v npravstveno asimilacijo.

4) Zasedbeni odbor je ob začetku zasedbe prevzel odgovornost, da bo zasedba potekala na dostojni ravni in ob varovanju zavodskega premoženja.

Profesorski zbor mora v tej zvezi pibiti, da so bili z dejanji, ki ne prenesejo opisa, žaljeni vsi tisti profesorji in dijaki, ki so krščanskega prepričanja, vključno s tistimi, ki vidijo v nekih idejnih simbolih — od križa do srpa in kladiva — stvari, ki jih je treba spoštovati.

Odlomljene mizne noge, sneta vrata omare, razbite šipe, pokvarjene naprave ob radiatorjih, manjkajoča razpela in ogledala, odtrgani zvočniki, razbite šipe protipožarnih naprav, pomazane stene celotne stavbe — te so v površnem opisu otipljive posledice devetdnevne zasedbe.

Resnici na ljubo pripominjamo, da se je zasedbeni odbor obvezal poravnati vso materialno škodo.

Poglavje zase, pravi muzej ogabnosti, je fizikalna učilnica, kjer je huligansko izživljanje doseglo svoj vrh, od početja z razpelom do napisov na tabli.

Za takšno neodgovorno razgrajstvo, ki sega onkraj vsakršne idejnosti v čisto vandalsko destrukcijo, ne obtožujemo dijaštva v celoti: vendar ostaja dejstvo, da se do danes ni še nihče javno distanciral od takšnega početja.

Slovenski profesor bi izdal svoj poklic, ko ne bi izrekel svojega nedvoumnega NE! ob takšnem izživljanju na račun tiste slovenske šole, ki je sezidana na krvi mučencev fašističnega genocida in borcev za svobodo.

Prav tako bi se vključil v šentflorjan-

ske hinavščino, ko bi pritrdil občilom — od tukajšnega slovenskega dnevnika do Radia Trst A —, ki niso poznala drugačnega pristopa do zasedbe kakor pritrjujočega. Profesorski zbor liceja "France Prešeren" na koncu izraža upanje, da bo slovenska šola po tej preizkušnji ob skupnem prizadevanju dijaštva, staršev, profesorjev in javnosti dvignila svojo kvaliteto in zastavila svoj korak za uveljavitev pravic, ki jih terjata slovenka narodna skupnost od Milj do Trbiža.

Trst, 29. marca 1977

Odprto pismo predstavnikov staršev

Predstavniki staršev dijakov višjih srednjih šol so naslovili naslednje "odprto pismo" profesorskemu zboru liceja "France Prešeren" v Trstu:

— S svojo izjavo o zasedbi višjih srednjih šol ste želeli seznaniti javnost in predvsem nas, starše, da zasedbo še vedno obsojate. Svoje stališče ste podkrepili z ugotovitvijo, da je bila golo posnemanje akcij na italijanskih šolah, in navajate, da je bil del starejših dijakov in večina na sestanku prisotnih staršev proti njej.

Zasedbe nekateri izmed staršev nismo odobrvali zaradi neizkušenosti dijakov in zato, ker smo se zavedali, da taka akcija zahteva mnogo naporov, vendar smo jo sprejeli, ker se je zanj odločila večina dijakinj in dijakov. Ko smo se prepričali, da so ta sklep vsi dijaki, ne glede na starost in politično prepričanje, spoštovali, se zasedbe tudi disciplinirano udeleževali in s tem dokazovali, da ni pretveza za izredne počitnice in da so kos težki nalogi, smo korak naših otrok odobrvali.

Ob tej zasedbi smo tudi ugotovili, kako je razširjeno slabo mnenje starejših o današnji mladini krivično, saj se bila ta mladina sposobna odreči se domačemu udobju, ko je šlo za cilje, ki si jih je

ODPRTO PISMO

(Nadaljevanje s 7. strani)

zastavile, in s katerimi pravite, se samoumevno strinja vsak Slovenec. Prav ta mladina je zato vredna 'krvi mučencev fašističnega genocida in borcev za svobodo'.

S svojim zadržanjem so dijakinje in dijaki dokazali — dovolite tudi nam parafrazirati Cankarja — da niso niti hlapci, niti za hlapce rojeni. Nanje lahko že jutri računa vsa slovenska narodnostna skupnost, če bo trebe poseči po radikalnih sredstvih v primeru, da ji ne bodo priznali narodnostnih pravic, ki jih terja. To se nam zdi bistveno pri oceni zasedbe in zato smo romali starši s predstavniki strank in organizacij na vrdeljski grič.

Obžalujemo, da vaša trditev o užaljenosti profesorjev in dijakov krščanskega prepričanja lahko vnese razkol med dijaštvom, ki ga je prav zasedba zblížala bolj kot karkoli drugega doslej. Nihče ne odobrava dejanja, ki kogar koli lahko žalijo. Niti starši niti dijaki. Sodimo pa, da bi profesorji marsikaj prepričali, če bi se odzvali vabilu dijakov, naj jih obiskujejo, naj z njimi zborujejo in razpravljajo. Razen redkih izjem so bili profesorji, kljub vabilu, dosledno odsotni.

Upira se nam misel, da ste bili odsotni tudi zato, da bi se dijaki z nepremišljenimi dejanji zaleteli. Ne razumemo pa, zakaj je nekdo fizikalno učilnico zaklenil, da je dijaki ne bi mogli očistiti, kakor so ob zasedbi obljubili. Zakaj je to storil? Morda zato, da bi služila za povod za razvrednotenje zasedbe? In zakaj je to nekdo fotografiral? S kakšnimi nameni?

Odgovor na to vprašanje je lahko različen, vendar ostaja dejstvo, da bi po vašem mnenju stanje v tej učilnici moralo prepričati vsakogar, predvsem pa še nas, starše, kako škodljiva da je bila zasedba.

Boleča točka slovenske šole je tudi v jarku, ki še vedno zija med profesorji in dijaki. Vaša izjava ta jarek še pogloblja, zato se nam zdi težko uresničljive vaše upanje v skupno prizadevanje dijaštva, staršev, profesorjev in javnosti za boljšo šolo, če profesorji ne bodo s svojim zadržanjem od takih priložnosti in vsak dan sproti pomagali ta jarek odpravljati, predvsem kot vzgojitelji, katerim je zaupana vzgoja naše mladine.

Ni lahko ubrati nove poti. Lažje je iti po uvoženih kolesnicah. Tega se zavedamo tudi mi, ker ne moremo imeti več takega odnosa do svojih otrok, kakršnega so imeli starši do nas. Nov ustrezen pristop, ki ga bo mladina sprejemala, zahteva mnogo naporov, ustvarjalnosti in potrpljenja, predvsem pa odpoved absolutni oblasti in sodbi brez priziva.

Vse to pa ne bo uspelo, če bo ostala šola še naprej odtujena ustanova, ločena od življenja in družbenega dogajanja. Če smo prav poučeni je doslej v prvi vrsti prav dijaštvo prispevalo k rušenju pregrade med šolo in družbo. Vztrajanje na stališču, da mora biti šola, predvsem slovenska šola, nevtralna in nepovezana z življenjem, ki vre okrog nje, in neupoštevanje resnice, daje miselnost mladine sestavni del miselnosti in teženj sredine, v

kateri živi, bo slovensko šolo še bolj osiromašilo.

Odločno odklanjamo vse prej kot vzgojno tezo o tem, da je slovenski narod izvoljeni narod in da se mora zato njegova mladina varovati pred 'nравstveno asimilacijo', kar s preprostimi besedami pomeni, naj slovenska mladina živi v getu, da se moralno ne pokvari.

Pričujoče pismo je izzvala vaša izjava, z njim pa se nam je ponudila priložnost, da tudi mi povemo svoje mnenje o slovenski šoli. Zato nam je lažje in z večjim prepričanjem zagotavljamo pripravljenost, da pripomoreno k zblíževanju vseh, ki so neposredno povezani s slovensko šolo, in da s svojimi močmi prispevamo k boljši in bolj življenjski šoli.

Trst, 1. aprila 1977

Izjava koordinacijskega odbora

Koordinacijski odbor dijakov znanstvenega in klasičnega liceja "France Prešeren" v Trstu je objavil naslednje pojasnilo:

— Potrebno se nam zdi, da ponovno razjasnimo pomen zasedbe in njene negativne plati, ki jih v svoji izjavi obžaluje profesorski zbor naše šole. Poudariti moramo, da tudi mi obsojamo dejstvo, da je med okupacijo prišlo do materialne škode, ki pa resnici na ljubo ni bila tako znatna, kakršno jo prikazujejo profesorji. Popolnoma se zgražamo nad nesramnim početjem z razpeli.

Vsekakor smo se obvezali, da bomo popravila sami plačali. Nase pa ne sprejemamo krivde za dejstvo, da je fizikalna učilnica ostala pomazana, saj smo jo zadnji dan zasedbe našli zaprto in je zato nismo mogli počistiti. Poleg tega pa moramo potrditi širši pomen naše zasedbe. Pomembno je, da smo enotno z drugimi tržaškimi slovenskimi višjimi srednjimi šolami stopili v boj, ki ga terjajo pereči problemi sedanjega šolskega ustroja in še posebno naše manjšinske šole. Velik uspeh naše akcije prestavlja

tudi dejstvo, da smo s temi vprašanji sensibilizirali širšo javnost. Ti rezultati pa ne dopuščajo pikolovskega iskanja, sicer obžalovanja vrednih a razmeroma dosti manj pomembnih, negativnih plati naše okupacije.

Seveda s temi besedami nočemo zaostri trenja med nami in profesorji, pač pa spodbuditi sodelovanje med vsemi šolskimi komponentami.

PRISPEVKI

S čestitkami ob 75-letnici tovarišice Marije Bernetič - Marine prispevajo Silvo, Tončka in Silvestra od Banov 5.000 lir za DELO.

Ob vpisu naročnine so prispevali za sklad DELA:

Josip Štoka, Kontovel, 2.000 lir, Leopold Vatovec, Prosek, 5.000 lir, Ada Verša, Prosek, 5.000 lir, Almiro Gabrovec, Mavhinje, 2.000 lir, Ivan Andolšek, Ferlugi, 2.000 lir.

Pepi Starc, Opčine, prispeva za sklad DELA 2.000 lir.

V POČASTITEV SPOMINA

Stojan Pertot, Trst, je v počastitev spomina pokojnega Viktorja Ferluge prispeval 10.000 lir za sklad DELA.

Sekcija KPI Barkovlje je v počastitev spomina tovariša Viktorja Ferluge prispevala 7.000 lir za sklad DELA.

Družina Kodrič je v počastitev spomina tovariša Viktorja Ferluge prispevala za komunistični tisk 50.000 lir.

Tončka Vidav, Bane, je v počastitev spomina tovariša Martina Sosič od Banov prispevala 2.000 lir za sklad DELA.

Elza Sosič, Opčine, je v počastitev spomina sestre Pavle, ki je umrla v Argentini, prispevala 5.000 lir za komunistični tisk.

Ob obletnici smrti svojega dragega očeta Jožeta Čiač iz Kolonkovca prispeva hči Zorka 5.000 lir za sklad DELA.

Angel Veljak, Domjo, se spominja svoje pokojne žene Valerije. Prispeva 2.000 lir za sklad DELA.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

25. april: proslave v občini Devin-Nabrežina

Enotni antifašistični odbor občine Devin-Nabrežina bo dne 25. aprila priredil več pomembnih proslav. Pred vse spomike padlim v NOB in pred spomska obeležja bodo položili vence.

Ob tej priliki bodo predstavniki občinske uprave odkrili tri spomska obeležja: v Mavhinjah (ob 9,30), v Cerovljah (ob 10. uri) in Vižovljah (ob 10,30). Govorili bodo predstavniki krajevnih skupnosti.

Osrednja prireditel bo na glavnem trgu na Nabrežini (ob 11. uri). Na njej se bodo spomnili 50. obletnice uvedbe izrednih fašističnih zakonov in začetka delovanja zloglasnega posebnega sodišča. Občanom, ki so bili obsojeni od tega sodišča, bodo podarili posebne medalje.

Na osrednji prireditvi bodo govorili: župan Albin Škerk, podžupan Vittorino Caldi in predsednik nabrežinske krajevne skupnosti Simon Kralj.

Na tej slovesnosti bosta nastopila moška pevska zbor Igo Gruden in Fantje izpod Grmade. Sodelovala bo tudi nabrežinska godba.

OKNO V SVET

Francija po občinskih volitvah: očitni uspeh leve

Občinske volitve v Franciji, ki so bile 13. in 20. marca, so še enkrat potrdile, da narašča vpliv sil leve v političnem življenju te države. Od oblikovanja zveze leve, ki jo tvorijo komunistična in socialistična partija in stranka levih radikalov, je zveza na vseh dosedanjih merjenjih moči in političnega razpoloženja dosegla stalen in viden porast svojega vpliva in nekajkrat potrdila, da uživa vse večje zaupanje francoskega ljudstva. To so dokazale predsedniške volitve leta 1974, ko je kandidat leve, vodja socialistov Francois Mitterand dobil 49,19 odst. glasov, lanske kantonalne volitve, in seveda pravkar končane občinske volitve.

Sami volilni rezultati kažejo tudi pomembne kazalce. Zveza leve je uspehe dosegla v prvem krogu, v drugem ne samo potrdila, temveč še povečala. Z 52 odst. glasov je levi zmagala v 156 od 221 mestih z več kot 30.000 prebivalci in tako odvzela vladajoči koaliciji nadzor nad šestdesetimi mesti. Ta uspeh je predvsem posledica enotne akcije v predvolilni dejavnosti, potem pa poprej doseženega in točno spoštovanega dogovora o skupnih kandidatih listah. Enotnost leve bo vsekakor prispevala tudi k okrepitvi položaja komunistične partije (zdaj nadzoruje 72 mest, socialisti 81 in ostali 3 mesta).

Na drugi strani je vladajoča večina, koalicija degolističnega zbiranja za republiko in konservativnih skupin doživela s 46 odst. dobljenih glasov najtežji poraz v zadnjih 19 letih. Znanó je, da v vladajoči večini ni samo neposrednih nasprotij, temveč tudi nesporazumi in razkoli. Pet ministrov iz sedanje Bahrove vlade ni dobilo zadostnega števila glasov, da bi postali mestni odborniki. Med njimi je tudi minister za industrijo, neodvisni republikanec Mishel d'Ornano, katerega je kot kandidat predsednika republike za predsednika pariške občine odkrito podprl pred drugim krogom tudi sam Bahr. Premagal ga je še nedavni premier in vodja degolistov Chirac. Vladajoča večina je v glavnem obdržala svoje položaje v Parizu, torej v svojem tradicionalnem oporišču (ob izgubi dveh okrožij). Medtem ko so se vse njene grupacije opredelile za enotnost in sodelovanje, so istočasno šle tudi v odkrito soočanje. Očitno je pri tem Chirac, ki je dokazal, da je najvplivnejši v grupaciji večine, menil, da mu pripada vloga usklajevalca v akciji, to pa ne ustreza predvsem predsedniku republike. V teh prizadevanjih se je Chirac, da bi ohranil položaje degolistov pa tudi svoje, pomaknil močno v desno. Tako je prišlo na političnem prizorišču Francije do popolne delitve, bipolarizacije, brez centra.

Okoli 2 odst. glasov so dobili kandidati gibanja, ki se zavzema za varstvo človeko-

vega okolja, za čisto vodo in zrak. "Zeleni", "ekologisti", kot jih popularno imenujejo, predstavljajo pojav, ki ima sorazmerno dovolj prostora za delovanje v velikih mestih in na takšnih volitvah. "Njihova prizadevanja so izraz globokih potreb", je rekel Mitterand.

Lahko bi rekli, da so te volitve po svoje simboličen političen dogodek, njihov pomen ni v neposredno doseženih izidih temveč bolj v tem, da so pokazale ali vsaj nakazale prihodnja dogajanja. Pomembne so zlasti zato, ker so marca prihodnjega leta na vrsti skupščinske volitve.

Zato se postavlja vrsta vprašanj. Ali si je ohrabrena levi, z zmago "brez zmagoslavja", na teh volitvah pridobila stvarno osnovo za zmagoslavje na ključnih — skupščinskih volitvah leta 1978? Ali so njene možnosti stvarne? Ali bodo komunisti vladali v tej zahodno-evropski državi itd?

Predvsem je treba upoštevati pravi pomen in domet teh občinskih volitev. Navadno so te volitve priložnost, za svobodno izražanje in sproščanje težnj glede na volitve vsedržavnega pomena. Ideologija ne sme biti poglobilni dejavnik opredeljevanja volilcev na ravni občin.

Poleg tega je za francoske prilike znana omejenost lokalne oblasti. Toda kampanja pred volitvami in same volitve so potekale v "zagretem" ozračju. Povsod so mislili na leto 1978, tako da se je na občinskih volitvah odvijala nenavadno "velika politična bitka" (Bahr). Ne gre pozabiti tudi na tokratni velik odziv volilcev, kar je precejšnjega pomena. Če se reče, da je zveza leve izvojevala "zmago brez zmagoslavja", potem sta mišljeni naslednji stvari. Prvič ocenjujejo, da je vzpon leve stalen in stabilen, vendar pa, zdi se, nezadosten in nekoliko zadržan. Kajti prihajamo k drugemu delu vprašanja: Volilni zakoni in okrajji v Franciji so tako "skrojeni", da potrebuje levi za zmago "francosko" večino, ki dejansko znaša 53 odstotkov.

Ali bo lahko (ali sploh bo) levi vsaj za toliko povečala število svojih volilcev? Toda za tem vprašanjem se skriva nepregledno število pomembnih dejavnikov. To je točno, če sprejmemo oceno, da je razmerje sil toliko izravnanó, da utegne tudi "najmanjški pretres" povzročiti velike spremembe in pogojiti izid volitev prihodnje leto. V takšnih okoliščinah so kakršnakoli predvidevanja, po splošnih ocenah, izključena. (Tudi ob teh volitvah se je izkazalo, da so docela varljivi testi razpoloženja volilcev). Medtem ko levi vztraja, kako vse bolj je jasno, da je njen prihod neizogiben in na pragu, Marchais pa poudarja, da je "francosko ljudstvo očitno nezadovoljno s sedanjo politiko", pa vladajoča večina priznava, da dobiva "vznemirljiva vpra-

šanja". Vsi poudarjajo, da je nepričakovano zgodaj dan znak za začetek dirke za veliki, "zgodovinski obračun", v kateri pa ni časa za oklevanje. Začelo se je in se širi propagandno tekmovanje. Levi pravi, da se proti njej začena pravi križarski pohod in da pri tem dobiva "nizke udarce". Marchais in Mitterand, ko razlagata cilje zveze leve in njen program, opozarjata na absurdnost trditve, da bi prihod leve na oblast pomenil uvod ali začetek državljanske vojne. "Kaže pa, da na francosko ljudstvo vse manj vpliva propaganda ljudi na oblasti, o kolektivizmu, in o drugih neresnicah, ko govore o naši politiki", pravi Marchais. Z leve je slišati tudi drugačne odgovore s poudarki, da nima tajnih ciljev in ne namer. Prav nasprotno, popularizacija programa in njena dejavnost si želi pridobiti zaupanje.

Seveda bo vplivalo na razpoloženje volilcev tudi splošno stanje in zlasti gospodarske razmere. Upi vladajoče večine in predsednika republike izhajajo iz odločnosti predsednika Bahra, da bi omejil inflacijo v znosne meje, zmanjšal izredno visok odstotek nezaposlenosti, oživil investiranje v gospodarstvu, spremenil gibanja kapitala od bega v tujino do njegovega prenosa v francosko gospodarstvo, saniral deficit v blagovni menjavi s tujino itd. To so skrajno zapletene naloge.

O izidu, ki ga v obeh taborih pričakujejo tako z upanjem kot tudi s strahom, lahko odločijo še nekateri drugi dejavniki, ki se jih ne da predvideti. In prav tako zunanji vplivi. Več izgledov ima tisti, ki se bo bolj približal pričakovanjem francoskih volilcev, ki bo bolje spoznal njihovo razpoloženje. Glede na sedanje stanje bodo prihodnje volitve v Franciji širšega pomena in zgodovinski pouk.

(*"Komunist"*)

"Mundo Obrero" na ulicah Madrida

"Mundo Obrero", glasilo centralnega komiteja Komunistične partije Španije, se javno prodaja na ulicah in v zasilnih kioskih v Madridu in v drugih španskih mestih.

Za partijsko odločitev, da se s svojim časopisom pojavi v javnosti, sta vplivala dva glavna vzroka. Prvi je povezan s prizadevanji španske komunistične partije, da bi še enkrat opozorila na to, da ne sprejema vladnih prizadevanj, ki poskušajo partijo držati ob strani sedanjih političnih, družbenih in gospodarskih dogajanj. Drugi vzrok je ta, ker komunisti

(*Nadaljevanje na 11. strani*)

Dogodke v Španiji spremljamo z vznemirjenostjo in solidarnostjo

Ob nedavnem srečanju generalnih sekretarjev KP Španije, Italije in Francije v Madridu, je bila tudi tiskovna konferenca. Objavljamo povzetek izjave, ki jo je dal generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer.

Lahko si mislite, kako zadovoljen sem, da vas, ko prvič kot gost stopam na španska tla, lahko poprosim, da vsemu španskemu ljudstvu sporočite pristranske pozdrave italijanskih komunistov. Naša partija spremlja sedanost in prihodnost Španije z zanimanjem, ki je skupno vsem italijanskim demokratom in ki so ga v minulih tednih tukaj v Madridu že izrazili predstavniki socialistične partije in krščansko-demokratske stranke. Rad bi še dodal, da spremljamo italijanski komunisti dogodke v Španiji z vznemirjenostjo in solidarnostjo strank, ki ji svoboda in demokracija pomenita osnovni cilj politične in prenovitvene strategije, trajno metodo in zato osnovno vrednoto prizadevanja za zgraditev nove družbe.

Nismo prišli sem zato, da bi Špancem delili nasvete, in še manj zato, da bi se vmešavali v probleme španske notranje politike, vprašanja, ki jih mora obravnavati in reševati špansko ljudstvo po popolnoma samostojno in neodvisno. Radi bi le poudarili, kako pomembno je ne le za špansko ljudstvo, temveč tudi za Evropo in ves svet, da Španija čimprej zaživi popolnoma demokratično življenje. To pa seveda pomeni priznanje vseh demokratičnih strank in s tem legalizacijo komunistične partije Španije.

Po propadu fašističnih diktatur v Grčiji in na Portugalske, delavske množice in vse napredne sile na naši celini čeljno pričakujejo, da bo tudi demokratična Španija prispevala svoj — po našem mnenju nezamenljivi — delež k ureditvi Evrope, ki bo zares sodobna, omikana, miroljubna, zgrajena v duhu popuščanja napetosti in sodelovanja.

Brez popuščanja napetosti je mogoča edinole vrnitev k usodni politiki hladne vojne in to k politiki, ki ne samo izpostavlja svet nevarnosti atomske katastrofe, temveč že sama po sebi zavira sleherni razvoj demokracije in nacionalne neodvisnosti nekaterih narodov ter njihovega medsebojnega sodelovanja v evropskem in svetovnem merilu.

Popuščanje napetosti torej ni le obvezen pogoj za ohranitev človeške civilizacije, temveč je tudi neogibno potrebno za reševanje težkih problemov, ki danes nastajajo v Evropi, v svetu in posameznih državah.

Med najbolj žgoče in dramatične svetovne probleme današnjega sveta vsekakor sodita problem razoroževanja in ustvarjanja nove mednarodne gospodarske ureditve na temeljih sodelovanja, enakovredne trgovinske izmenjave in recipročnih koristi, ki naj bi odpravila sedanja vznemirljiva ekonomska neravno-

vesja. Območje Sredozemskega morja, ob katerem ležijo Španija, Francija in Italija je med tistimi, ki jih najbolj zanima hitra in konkretna rešitev teh dveh velikih svetovnih problemov.

Kar zadeva Evropo v celoti, je treba uresničiti vsa načela in smernice konference v Helsinkih, ki bodo, kot upamo, dobila novo spodbudo na bližnji konferenci v Beogradu.

Popuščanje napetosti je potreben okvir tudi za razvoj demokratičnih svoboščin v vseh evropskih deželah.

Problemi demokracije se zgodovinsko razlikujejo glede na gospodarske in družbene razmere v različnih deželah. V državah, kjer so bili odpravljani kapitalistični proizvodni in trgovinski odnosi, je nastopil problem gradnje socializma ob odpravljanju nasprotij in ovir, ki so tem družbam doslej preprečevale uresničenje tiste mere svoboščin, demokracije in udeležbe, ki je osnovna značilnost socializma. V zahodnih državah je osrednje vprašanje sprememba tistih ekonomskih in socialnih struktur, ki so se pokazale kot nenehna zaviralna, pogosto ubijajoča, odslej pa udi razdiralna sila demokracije. Skratka, gra za to, da bi na Zahodu začeli proces, ki bi na demokratičen način odpravil kapitalistično logiko.

Problemi na tej in oni strani Evrope so torej različni in ločeni, toda rešitve so v medsebojni odvisnosti. Tukaj torej nastopi posebna vloga, ki jo je zgodovina določila delavskemu gibanju zahodne Evrope.

Seveda ima udi v tem delu sveta sleherna država svoje značilnosti, sleherna partija svojo zgodovino, toda značilno je, da je trem velikim komunističnim partijam, španski, francoski in italijanski, sleherni popolnoma samostojno, uspelo podobno oceniti probleme demokracije in socializma. Ta podobnost je dobila ime evrokomunizem.

Prav tako značilno je, da ob krizi, ki pretresa ves kapitalistični sistem — in ki pomeni propad starih političnih in idejnih stališč, starih gospodarskih in družbenih smernic, starih oblik vladavine — tudi na drugih področjih delavskega in ljudskega gibanja obstaja iskanje novih poti za demokratično gradnjo družbe, ki bi bila popolnejša od kapitalistične. To omogoča in pospešuje dialog, zblizanje in tudi sporazumevanje med komunističnimi partijami ter socialističnimi in drugimi ljudskimi ter demokratičnimi strankami z različno idejno osnovo.

Tako zblizanje bi po našem mnenju lahko ugodno vplivalo tudi na začetek procesa demokratizacije smernic in zakonitosti evropske gospodarske skupnosti in iz nje naredilo resničnost, ki bi bila osvobodena monopolov in multinacionalnih družb, ki bi v Evropi in v svetu delovala samostojno in bi lahko vplivala in usmerjala gospodarski in družbeni razvoj k zadovoljevanju pravih in

osnovnih potreb človeštva. Dobro vemo, da je pot, na katero stopamo, polna težav, ovir, pasti. Kriza je resna in ostra, spremembe, ki so potrebne, daljnosežne, sile, ki si za vsako ceno prizadevajo ohraniti privilegije in oblast ter odpreti pot reakcionarnim tokovom, močne. Da bi se uprli in preprečili te grožnje, je potrebno nenehno sodelovanje širokih delavskih množic, potrebna je združena akcija vseh sil, ki hočejo rešiti, utrditi in ustvariti demokracijo. Za doseg tega cilja pa je potrebna predvsem politika, ki bo dala konkreten in pozitiven odgovor na vprašanja, ki težijo našo družbo, in jim dala jasno možnost preobrazbe, zagotovilo na mirnejšo, pravičnejšo in svobodnejšo prihodnost.

Samo to lahko vzbudi zaupanje in spodbudi k delu milijone mož, žena, mladine. Brez tega se utegne evropski Zahod progrediti v dekadenco in celo postati žrtev sodobnega barbarstva.

V to smer smo zastavili v Italiji vse svoje sile. Uspehi, ki smo jih dosegli, zaupanje, ki ga je deležna naša partija so pripomogli, da ima danes naša partija ugleden položaj in tako velik vpliv, da je onemogočila sestavo vlade, ki bi temeljila na protikomunistični diskriminaciji in na sporu med komunisti in socialisti. V današnji Italiji ne bi mogla obstajati vlada, ki bi ji nasprotovala komunistična partija. In vendar to dejstvo — ki ga izraža tudi to, da so nas druge stranke morale prositi za odločilno vzdržnost do sedanje vlade — ni dovolj, da bi rešila Italijo krize, ki jo preživlja. Nasprotno, kriza se utegne zaostri, demokracija pa izroditi, če ne bo čimprej prišlo tudi do direktnega sodelovanja KPI in PSI v vodstvu države ter s tem do političnega in moralnega vodstva, ki bo imelo ustrezen ugled in potrebno soglasje za politiko, ki bo ostra in stroga, obenem pa politika prenovitve in globoke družbene preobrazbe.

Španska opozicija terja legalizacijo komunistične partije

Španska opozicija je opozorila vlado, da utegne bojkotirati bližnje volitve, če komunistične partije ne bodo legalizirali. V sporočilu, ki ga je podpisalo 9 opozicijskih voditeljev, med njimi tudi generalni sekretar KP Španije Santiago Carrillo, je rečeno, da zavlačevanje s priznanjem komunistične in drugih opozicijskih strank zbuja dvome o verodostojnosti volitev. Komisija deveterice, ki jo je sestavila opozicija, da bi se pogajala z vlado, je sporočila, da je zahtevala, naj jo brez odlošanja sprejme premier Adolfo Suarez, da mu bo izročila zahtevo po legalizaciji vseh političnih strank.

Primorska poje 77

Preteklo nedeljo se je v Vipavi zaključila letošnja revija PRIMORSKA POJE. Revija se je začela dne 13. marca v Desklah in se nato nadaljevala v Kopru, Križu pri Trstu, na Pivki, v Gorici in v Trstu, kjer se je oglasila v soboto, 2. aprila. Ne pretiravamo, če podčrtamo, da je ta pomembna kulturna prireditev, ki ne pozna meja in objema vso Primorsko ter naše zamejstvo, uspela bolj kot kdaj prej. To je potrdil zaznaven napredek zborov, to je potrdila tudi udeležba, saj so bile vse dvorane, kjer se je oglasila — premajhne. To je nedvomno najlepša nagrada vsem, ki so na reviji sodelovali.

Revija, kot je znano, nima tekmovalnega značaja, saj je bila ustanovljena z namenom, da ohranja in krepi pevsko tradicijo na Primorskem in v zamejstvu, da utrjuje vezi med našimi rojaki. Tak značaja naj revija ohrani tudi v prihodnosti!

PORAVNAJTE NAROČNINO

"MUNDO OBRERO"

(Nadaljevanje s strani 9)

želijo zadostiti zahtevam javnosti, da bi se neposredno seznanila s partijskimi stališči do žgočih dilem sedanjega trenutka španskega političnega razvoja ter njegovih perspektiv.

V skoraj petdesetih letih, kolikor izhaja, si je "Mundo Obrero" pridobil veliko priljubljenost in avtoriteto, ki zdaleč presega delavske kroge. V letih španske državljanske vojne je bil časopis mobilizator ljudskih množic za obrambo republike za bojem in revolucijo.

V najtežjih letih Francove diktature je s svojo navzočnostjo in članki za mnoge pomenil upanje in bil hkrati oprijemljiv dokaz, da španska komunistična partija, kljub hudim porazom, živi in deluje. Kljub zelo zapletenim razmeram je izhajal vedno, kadar je bilo to mogoče in nujno, celo v frankističnih ječah, koncentracijskih in delavskih taboriščih. Ugledni pesnik Marcos Ana je prvič objavil svoje pesmi prav v zaporniški izdaji tega partijskega časopisa. In tudi danes je "Mundo Obrero" dosledni bojevnik za demokratični razvoj Španije, zavzema se za neodložljivo rešitev nacionalnega vprašanja ter za enakopravno, demokratično, odkrito in nujno sodelovanje vseh demokratičnih sil španske družbe.

V rednih rubrikah, namenjenih mednarodnemu delavskemu gibanju in dogajanjem po svetu, zahteva "Mundo Obrero" dosledno spoštovanje pravice vseh narodov in partij, da samostojno določajo in vodijo svojo notranjo in zunanjo politiko. Z argumenti iz lastne prakse in zgodovine je tolmač politike Komunistične partije Španije o novih, sodobnejših odnosih med delavskimi partijami in naprednimi gibanji. Časopis poudarja nujnost spoštovanja načel, zapisanih v sklepnem dokumentu konference komunističnih partij v Berlinu, ter uresničevanje sklepov helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Deželno upravo moti izrecna omemba Slovencev

Skupščina Kraške gorske skupnosti je decembra lani odobrila svoj statut, ki predvideva popolno enakopravnost slovenskega jezika v okviru skupnosti in v njenem poslovanju na splošno. Določila je tudi, da mora slovensko besedilo statuta imeti enako vrednost kot italijansko besedilo.

Besedilo statuta v obeh jezikih je bilo poslano deželnemu odborništvu za krajevne uprave, toda pristojni odbornik, demokristjan Bianchini, je zavrnil slovensko besedilo statuta. Po njegovem mnenju slovensko besedilo ni potrebno in torej ne spada k uradnim aktom.

Gorska skupnost je slovensko besedilo statuta ponovno poslala pristojnemu deželnemu odborništvu. "Priromalo" je tudi v urad za kontrolo aktov krajevnih ustanov. Le-ta ga je seveda ovrigel, iz italijan-

skega besedila pa je izločil vsa določila, ki kakor koli omenjajo Slovence.

Zadeva je zelo resna, toliko bolj tudi zato, ker je do nje prišlo po sklenitvi osimske pogodbe.

Ali naj še verjamemo, da bodo pravice naše narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini spoštovane?

SOLIDARNOST DOLINSKE OBČINE Z NEAPELJSKO FEDERACIJO PSI

Župan dolinske občine Edvin Švab je poslal federaciji PSI v Neaplju sledečo brzojavko:

V imenu občinskega sveta, italijanskega in slovenskega prebivalstva, ki je že v preteklosti okusilo fašistično nasilje, vam izražam ogorčenje, solidarnost in željo naših ljudi o takojšnji osvoboditvi vašega tajnika prof. Guida De Martina.

Poziv antifašističnega odbora občine Devin-Nabrežina

Antifašistični odbor občine Devin-Nabrežina, zbran na seji, dne 28.3.1977 v občinski sejni dvorani, v zvezi z dejanji političnega nasilja, ki so se v zadnjih dneh pripetila v nekaterih mestih države in tudi v Trstu,

priklicuje

pozornost javnega mnenja na resnost teh dogajanj, ki izražajo nestrpnost in se vključujejo v prevratniški načrt, ki skuša zrušiti naše demokratične institucije,

poziva

k budnosti vse slovenske in italijanske

občane da se preprečijo podobna dejanja, ki so ne glede na politično pripadnost, na katero se ti sklicujejo, prav gotovo fašističnega izvora,

ponovno izpričuje

veljavnost idealov odporniškega boja ter vabi občinstvo, naj pripomore da postane 25. april, mimo pomembnosti obletnice same, priložnost za izpričanje velike enotne participacije, ki naj izolira tiste sile, ki že leta skušajo napadati in izpodrivati dosedanje pridobitve na področju svobode in demokracije.

Pros vetno društvo TABOR na Opčinah je pred kratkim priredilo razstavo del svetoivanske slikarke Tončke Koleričeve. Na slovesnosti, ki je bila ob odprtju razstave v openskem Prosvetnem domu, je govoril kritik Milko Bambič, pevska zborja Tabor z Opčin, ki ga vodi Sveto Grgič in dekliški zbor Vesna iz Križa, ki ga vodi Pija Cah pa sta zapela vrsto pesmi

Prvi deželni kongres KPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kongres federacije KPI je poudaril, da gospodarsko in industrijsko odpiranje, ki ga predvidevajo pravkar ratificirani sporazumi, krepí moč delavskega razreda in njegov vpliv. Ta misel se nam zdi še posebno važna, kajti dokazuje nam, s kakšnim duhom so oblikovalci sporazuma sprejeli zgodovinsko nujnost premostitve pojma "mesta, ki ga je treba vzdrževati v imenu patriotizma", obenem pa priča o razrednem interesu nasprotnikov sporazuma.

Vsi trije pokrajinski kongresi KPI, v Trstu, Gorici in Vidmu, so se izkazali tudi po aktivnem posegu slovenskih tovarišev. Mimo polemičnih marenj nekaterih naših kratkovidnih nasprotnikov je vsakemu, ki se je udeležil naših kongresov (od povabljenih tovarišev in simpatizerjev do predstavnikov demokratičnih strank) bilo na dlani, da Slovenci nismo v partiji kak "privesek", pač pa protagonisti, soustvarjalci njene politike.

Seveda, noben kongres KPI ni triumfalističen, pač pa predvsem analitičen in kritičen. Zato smo se slovenski tovariši soočili tudi s senčnimi platmi naše dejavnosti, predvsem z organizacijskimi pomanjkljivostmi in z dejstvom, da prevečkrat ležimo naavorikah preteklega slave in zaslug.

Zavihati rokave, priostriti naš skupni umski napor je naloga, ki nas bo vezala prihodnja leta, saj bodo leta naglega spreminjanja in torej leta, ko bomo morali pazljivo slediti vsakemu pojavu, vsakemu dogodka.

Pomembna misel, do katere so se dokopali v prvi vrsti naši tovariši italijanske narodnosti in to izpričali na kongresih je, da si ni mogoče misliti sodelovanja in prijateljstva na meji, če ne bo slovenska komponenta našega ljudstva ustrezno zaščiten in ovrednotena. To se mora zgoditi v okviru naporov za globalno zakonsko zaščito, toda obenem se mora nekaj spremeniti tudi znotraj večinske skupnosti. Spremeniti se mora miselnost, odnos do Slovencev in njihovih problemov, odstranjeni morajo biti nekatere pregrade, med katerimi tudi jezikovna. Tudi za ta korak naprej ima predkongresna razprava svoje zasluge.

Končno še nekaj besed o naporih za globalno zaščito slovenske manjšine. V tem trenutku se strinjamo z nujnostjo takojšnje skupne pobude pri vladi in parlamentu, ki naj v roku poldrugega leta odobri ustrezni zakonski osnutek.

Komunisti tokrat še nismo predložili svojega zakonskega osnutka o zaščiti manjšine, ker se nam je zdelo potrebno, da ga po desetih letih preverimo in popravimo, da v njem poudarimo predvsem nujnost neposrednega sodelovanja manjšine same pri svoji zaščiti. Ta osnutek smo pripravili in bi se radi o njem pogovorili z ostalimi slovenskimi demokratičnimi silami, sprejeli njihove priporombe in predloge. Kajti samo tako bo lahko zadostno široka platforma, ob kateri uresničiti enotnost Slovencev v boju za svoje pravice.

st.s.

Izmenjava listin o ratifikaciji osimskih sporazumov

V nedeljo, 3. aprila sta bili v Beogradu izmenjani listini o ratifikaciji osimskih sporazumov. Do izmenjave je prišlo potem, ko sta jih podpisala predsednika italijanske in jugoslovanske republike, Giovanni Leone in Josip Broz-Tito. Italijo je zastopal veleposlanik Giuseppe Walter Maccotta, Jugoslavijo pa namestnik zveznega tajnika za zunanje zadeve Lazar Mojsov. Oba sta ob tej priložnosti govorila o pomenu dogodka.

Lazar Mojsov je med drugim dejal: "To dejanje simbolizira voljo in odločenost narodov in vlade Jugoslavije, da si usmerjeni v prihodnost, aktivno prizadevajo za napredek, razširitev in pospešitev vseh oblik sodelovanja. Ti sporazumi dokazujejo, kako je v praksi mogoče reševati vprašanja, ob popolnem upoštevanju vzajemnih interesov, pod pogojem, da je za to pripravljenost na obeh straneh. Neuvrščena socialistična Jugoslavija se bojuje za izvajanje teh načel v mednarodnih odnosih in se v svojem praktičnem sodelovanju, zlasti s sosednimi državami, tudi ravna po njih. To je lahko v obojestranskem interesu, prav gotovo pa koristi miru, varnosti in napredku mednarodnega sodelovanja".

V nadaljevanju svojega govora je Lazar Mojsov izrekel tudi prepričanje, da bosta Jugoslavija in Italija, ki sta sosedni ob Jadranu, storili s svoje strani vse, da bi duha in črko teh sporazumov, ki odpirajo široko perspektivo sodelovanja na vseh

področjih, uresničili v vsakdanji praksi svojih dvostranskih odnosov.

Veleposlanik Giuseppe Walter Maccotta je med drugim dejal: "Izmenjava ratifikacijskih listin je pomembno dejanje v zgodovini odnosov med sosednjima državama. Osimski sporazumi zaključujejo zgodovinski cikel težkih in grenkih dogodkov, a v okviru vzajemnih odnosov kažejo organsko podobo sodelovanja, ki izhaja iz osnovne premise interesov vsake posamezne države o razvoju druge. Takšno sodelovanje se razvija na številnih področjih in v različnih mogočih razsežnostih in pri tem upošteva tudi lokalne strukture, ki so značilne za ustavno ureditev ene in druge države. Hkrati sodelovanje omogoča in spodbuja zainteresiranost prebivalstva na obeh straneh meje, da kar najbolje razvija dvostranske odnose".

Krožek na družbene in politične vede
PINKO TOMAŽIČ v Trstu

v sredo, 13. t.m. ob 20. uri
v mali dvorani Kulturnega doma
v Trstu

večer z naslovom:

ČLOVEK
ZEMLJA
UMETNOST

Govoril bo slikar
JOŽE CESAR

Bodimo budni!

Prvič v povojni zgodovini Italije se dogaja, da so teroristi ugrabili političnega predstavnika. Prof. Guido De Martino ni namreč samo sin nekdanjega socialističnega tajnika, pač pa predvsem sam pokrajinski tajnik PSI v Neaplju in član CK PSI. Njegovi ugrabitelji so dobro vedeli, kaj hočejo. Prizadeti so hoteli socialistično stranko prav v trenutku, ko vlaga vse svoje napore za premostitev politične krize v državi in za oblikovanje naprednejših ravnotežij.

Ne gre torej samo za grd udarec socialistični stranki, pač pa za poskus zaostritve napetosti, v kateri pa ribarijo v kalnem predvsem reakcionarne in prevratniške sile. Ni tajnost, da se te sile od 20. junija lani dalje trudijo, da bi zavrle politični napredek in v javnem mnenju prizadele levico, ustvarile celo avtoritarne težnje z željo po "trdi roki". Od tod naval nasilja in provokacij, ki se razlikujejo samo po spretnem doziranju lažnih barv terorističnih skupin.

Ne briga nas pod kakšnim imenom se predstavljajo ugrabitelji De Martino, niti kakšni bodo pogoji za njegovo osvoboditev. Gotovo je eno: ti ljudje so sovražniki demokracije in naprednih sil, vredni, da se jih zatre kakor golazen. Nevarni so za

demokracijo in svobodo milijonov ljudi, zato bi prizanašanje (kakor tistim, ki jih ga sumljivo že leta zagotavljajo varnostne službe in policija) bilo zločinsko.

Ugrabitev pokrajinskega tajnika PSI v Neaplju dokazuje, da so sovražniki demokracije ubrali novo, še nevarnejšo pot neposrednega napada na voditelje delavskih strank in naprednih sil.

Bodimo budni, tovariši, skrbno pazimo na vse, kar se dogaja okoli nas, predvsem pa ohranimo hladno kri in trdne živce!

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK

Odgovorni urednik
ANTON MIRKO KAPELJ
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrebianca, 12